

5. Law of Ukraine on Investigation Activities. (1992, February 18). Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> [in Ukrainian].

6. Vayda, T. S., Udovychenko, I. E. (2003). *Organization of training in topography in the system of training of investigative bodies of internal affairs: a training manual*. Kherson: KHYUI NUVS [in Ukrainian].

7. Vayda, T. S. (2003). *Pedagogical possibilities of topography in the system of professional training of future investigators. Topical Problems of Building Criminal Procedure: A Collection of Articles*. Kherson: Mriya [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.10.2019

УДК 351.741:342.7

Танько А.,

кандидат юридичних наук,

докторант відділу організації освітньо-наукової підготовки,

Харківський національний університет внутрішніх справ,

майор поліції

<https://orcid.org/0000-0001-8425-2202>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ПОВАГУ ДО ЛЮДСЬКОЇ ГІДНОСТІ Й ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАННІСТЬ В АДМІНІСТРАТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

У статті розглянуто проблему забезпечення права на повагу до людської гідності й права на свободу й особисту недоторканність в адміністративній діяльності Національної поліції України.

Провідна функція поліції на сучасному етапі розвитку адміністративно-правової системи України розкрита в контексті сприяння забезпеченню рівноправного і справедливого соціального оточення, в якому права і відповідальність індивідумів, соціальних груп, громад є гармонійно збалансованими. Доведено, що право на повагу до людської гідності становить важливий орієнтир діяльності Національної поліції, оскільки рівень його забезпеченості в суспільстві визначає життєвий сенс людини, значення її існування для себе й інших людей. На основі аналізу нормативних документів щодо прав і свобод людини встановлено, що право на повагу до людської гідності в роботі Національної поліції часто поєднується з правом на свободу й особисту недоторканність, оскільки ці права мають спільну природу і споріднені механізми реалізації, що полягають у дотриманні поліцейськими меж особистої безпеки людини як у моральному, так і у фізичному сенсі.

Шляхами забезпечення права на повагу до людської гідності й права на свободу та особисту недоторканність в адміністративній діяльності Національної поліції України визнано: впровадження у діяльність Національної поліції процедур і нормативних актів, які унеможливають здійснення свавільних арештів і затримань громадян; здійснення заходів під час охорони мирних зібрань з метою забезпечення права громадян на свободу слова, вираження поглядів і переконань; запровадження спеціального навчання персоналу задля забезпечення взаємодії з громадянами на високих етичних засадах, у межах коректності та недопущення застосування насильства чи інших негативних дій щодо членів суспільства; суворого регламентування й законодавчого унормування випадків застосування поліцією сили та фізичного примусу тощо.

Ключові слова: право на повагу до людської гідності, права на свободу й особисту недоторканність, адміністративна діяльність, Національна поліція.

Tanko A. PROVIDING THE RIGHT TO RESPECT FOR HUMAN DIGNITY AND PERSONAL SECURITY IN THE ADMINISTRATIVE ACTIVITY OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE

The article deals with the problem of ensuring the right to respect for human dignity and the right to freedom and personal security in the administrative activity of the National Police of Ukraine.

At the present stage of the development of the administrative and legal system of Ukraine, the leading function of the police is revealed in the context of promoting a favorable and fair social environment, in which the rights and responsibilities of individuals, social groups, and communities are harmoniously balanced. It is proved that the right to respect for human dignity affects the most profound spheres of the human personality since the level of its presence in society determines the life sense of the person, the importance of its existence for himself and others. The dignity of each person is defined as the main guideline of the National Police, as the totality of capacious moral-spiritual, world-view, personal and professional qualities and characteristics of a person, which create the grounds for self-respect and awareness of its social value.

Based on the analysis of normative documents on human rights and freedoms, it is determined that the right to respect for human dignity in the work of the National Police is often combined with the right to freedom and personal security since these rights have a common nature and common mechanisms of realization, that consist in the keeping the personal safety limits by police, both in moral and physical sphere,

The author argues that police activity is the most visible manifestation of the public authority responsible for public safety based on a profound respect for human rights. Accordingly, the police must protect human rights, especially those that are necessary for free expression of public activity in a democratic society.

Ways of ensuring the right to respect for human dignity and the right to freedom and personal security in the administrative activity of the National Police of Ukraine are the follows: implementation of procedures and regulations in the National Police activities that prevent the arbitrary arrests and detentions of citizens, protect the detainees and torturers handling; taking steps during

the protection of peaceful assembly to ensure the right of citizens to freedom of opinion and expression.

It is emphasized that special training should be introduced in police units to ensure the interaction with citizens on a high ethical basis, which the police officer must keep in all circumstances and relation to any person, both during working hours and in spare time. A police officer must be correct and not allow violence or other negative action against the public members, be reserved, friendly, open, attentive, and polite, inspire respect to the police and collaborative approach.

Cases of police use force and physical coercion must be strictly regulated and legally regulated.

Key words: right to respect for human dignity, to freedom and personal security, administrative activity, the National Police.

Постановка проблеми. Розбудова правового суспільства в Україні відбувається сьогодні в руслі розробки ідеї забезпечення базових прав і свобод кожної людини, закріплених у сучасних міжнародних і вітчизняних нормативно-правових документах, зокрема права на справедливе правосуддя, визнання правосуб'єктності, захист особистого і сімейного життя, рівність, гідність; право на свободу пересування і вибору місця проживання тощо.

Визначну роль у забезпеченні прав і свобод людини відіграють такі спеціальні інституції держави, як, наприклад, Національна поліція. Цей державний орган, що традиційно сприймався громадянами як силова структура, створена для підтримання суспільного порядку, здійснення соціального примусу, знищення небезпеки, сьогодні стає важливим механізмом забезпечення прав людини, що безпосередньо пов'язані з її свободами, серед яких наріжними є право на життя, право на гідність, право на свободу й особисту недоторканність.

Одним із перших міжнародних нормативних документів, де на законодавчому рівні були визначенні гуманістичні та людиноцентриські пріоритети роботи поліції стала прийнята в травні 1979 р. Асамблеєю Ради Європи «Декларація про поліцію». У Декларації було унормовано статус й наріжні орієнтири діяльності служби поліції, закріплено світові домінанти Організації Об'єднаних Націй щодо етичних стандартів у сфері правоохоронної діяльності. «Декларація про поліцію» стала орієнтиром для розробки 19 вересня 2001 року Радою Європи додаткового регулятивного документа – Європейського кодексу поліцейської етики, за яким працюють поліцейські різних країн Європи.

У зв'язку з цим сьогодні служіння суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку на засадах відкритості та прозорості, партнерської взаємодії з населенням – є основним орієнтиром діяльності Національної поліції України, на чому й наголошується також у Законі України «Про Національну поліцію» (2015). При цьому, особисту безпеку громадян, захист їхніх прав і свобод, представництво законних інтересів фізичних і юридичних осіб, підтримання публічного порядку і безпеки та протидію правопорушенням забезпечує безпосередньо урегульована нормами адміністративного права виконавчо-владна діяльність підрозділів і посадових осіб Національної поліції, що отримала назву адміністративна діяльність Національної поліції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сьогодні вчені-правознавці (С. Алексєєв, М. Алексєйчук, М. Андріанов, О. Бандурка, Ю. Ведерников, В. Гойман, О. Джужа, Є. Додін, С. Дубенко, П. Журавльов, Р. Калюжний, С. Карташов, М. Ковальов, М. Криштанович, Н. Матюхіна, М. Мельник, О. Негодченко, В. Олефір, В. Осадчий, В. Плішкін, А. Савченко, А. Селіванов, В. Сущенко, О. Тюріна, Д. Швец, І. Яковець та ін.) активно досліджують функції та роль правоохоронних органів у контексті розвитку різних видів суспільної та державної діяльності з населенням, проблеми правового й адміністративно-правового статусу правоохоронних органів в умовах реформування.

Діяльність органів внутрішніх справ, зокрема в аспекті надання службою поліції адміністративно-правових послуг із забезпечення прав і свобод людини, висвітлюють у наукових працях А. Банчук, О. Безпалова, Ю. Біла-Тюріна, Д. Денисюк, Д. Йосифович, І. Клименко, О. Кузьменко, Д. Ластович, В. Нечаєв, А. Овчаров, О. Проневич, В. Сороко, В. Троян, О. Циганов, С. Шалгунова, В. Якушкін та ін.

Вивчення існуючих наукових джерел дає підстави стверджувати, що, незважаючи на доволі повну розробленість питань правового захисту особистості в контексті побудови демократичної, соціальної та правової держави, реформування соціально-правової системи України, зокрема діяльності її силових структур, сьогодні актуалізує розвідки з подальшої розробки проблеми забезпечення прав і свобод людини і залишається не остаточно вичерпаною в сучасному адміністративно-правовому дискурсі.

Метою статті є розкриття змісту і шляхів реалізації права на повагу до людської гідності та права на свободу й особисту недоторканність у діяльності Національної поліції України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Функція поліції на сучасному етапі розвитку адміністративно-правової системи України в умовах інтеграції нашої країни до європейського суспільства полягає у сприянні забезпеченню безпечного та справедливого соціального оточення, в якому права і відповідальність індивідуумів, соціальних груп, громад є гармонійно збалансованими.

Наріжною основою діяльності цієї силової структури наразі стає проголошений у статті 3 Конституції України орієнтир на забезпечення прав і свобод людини як найвищої соціальної цінності, повага до її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності та безпеки. Базові в перебудові концепції роботи поліції права людини закріплені Конституцією України й в окремих статтях: статті 27 – право на життя, статті 28 – право на повагу гідності людини, статті 32 – право на невтручання в особисте і сімейне життя тощо.

Право на повагу до людської гідності є основоположним, загальним та особистим (або громадянським) правом, що захищає гідність будь-якої особи, забезпечує належне ставлення до неї з боку органів державної влади, інших соціальних структур і окремих членів суспільства.

У багатьох міжнародно-правових актах (Загальній декларації прав людини, Міжнародному пакті про економічні, соціальні й культурні права, Міжнародному пакті про громадянські й політичні права тощо) гідність людини згадується разом із правом на життя як пріоритет у захисті прав і свобод особистості. Право на повагу до людської гідності проголошується також в Конвенції про права дитини (1989 р.), Віденській декларації (1993 р.), Декларації про раси та расові забобони (1978 р.), Декларації про права осіб з інвалідністю (1975 р.) тощо.

Відзначимо, що гідність людини визначається як сукупність невід'ємних морально-духовних, світоглядних, особистісних і професійних якостей та характеристик людини, які створюють підстави для самоповаги й усвідомлення нею своєї суспільної цінності. Спроможність людини усвідомлювати себе як особистість, вважати обґрунтованими і поважати свої погляди, моральні принципи, етичні норми, розраховувати на повагу до себе з боку інших людей, державних органів, посадових і службових осіб, а також вимагати, щоб будь-які сумніви щодо її моральних якостей та етичних принципів були належним чином обґрунтовані і становить зміст права на повагу до гідності людини [1, с. 218, 220]. Таким чином, поняття гідності людини пов'язано з її особистісною і суспільною цінністю, визначенням її ролі та місця в суспільстві й державі, повагою і самоповагою, внутрішньою самооцінкою власного суспільного значення, співставленням власних можливостей у суспільстві та особистих здібностей. Це право зачіпає найбільш глибинні сфери людської особистості, оскільки рівень його забезпеченості в суспільстві визначає життєвий сенс людини, значення її існування для себе й інших людей.

Відзначимо, що в багатьох нормативних документах право на повагу до людської гідності поєднується з правом на свободу й особисту недоторканність, оскільки ці права мають спільну природу і споріднені механізми реалізації, що полягають у дотриманні меж особистої безпеки людини як у моральному, так і у фізичному сенсі.

На міжнародному рівні вищезазначені права визнані ще у середині ХХ ст. і закріплені Міжнародним пактом про громадянські та політичні права (1966 р.), Конвенцією про захист прав людини й основоположних свобод (1950 р.) та іншими законодавчими актами. Крім загально відомих міжнародних нормативно-правових документів є й спеціальні міжнародні договори, зокрема Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження та покарання (ратифікована із застереженнями Указом Президії Верховної ради № 3484-ХІ від 26.01.1987 р., чинна в редакції від 13.11.1998 р.), яка виходить з принципів, проголошених Статутом Організації Об'єднаних Націй. В ній наголошується, що визнання рівних і невід'ємних прав усіх членів людської спільноти є основою свободи, справедливості й загального миру, підкреслюється, що ці права впливають із гідності, що має бути властивою для кожної людської особи. У Конвенції, спираючись на ст. 5 Загальної декларації з прав людини, ст. 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, детально визначені право на повагу людської гідності, заборону вчинення протиправних дій, що принижують людську гідність, роз'яснені поняття, пов'язані з протиправними діями, зокрема, поняття «катування». Мета Конвенції – підвищити ефективність боротьби проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання [2].

Виходячи з ідеї, закладеної в Конвенції, що нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню (ст. 3), силові структури держав, у яких її ратифіковано, зокрема й України, повинні змінити своє законодавство з метою забезпечення законодавчої гарантії заборони катування, нелюдського і такого, що принижує гідність, поводження або покарання в місцях позбавлення волі.

Відповідно до статті 3 Європейської Конвенції про захист прав людини та основних свобод кожній особі гарантується право на людську гідність, жодна людина не може зазнавати катувань чи нелюдського або такого, що принижує її гідність, поводження чи покарання [3]. Виходячи з цього, в діяльності Національної поліції й інших структур держави важливим орієнтиром стає підвищення поваги людини до самої себе, створення в неї почуття захищеності від неналежного поводження або покарання навіть у місцях позбавлення волі та під арештом. Тим самим у суспільстві реалізується право на повагу до людської гідності.

Право на повагу до людської гідності та право на свободу й особисту недоторканність нормативно закріплені й у документах національного рівня. Так, у Конституції України зазначається, що найвищими соціальними цінностями, поряд із життям і здоров'ям, є честь та гідність, недоторканність та безпека людини. Стаття 29 Конституції закріплює право кожної людини на свободу й особисту недоторканність. Право на повагу й недоторканість гідності та честі проголошується й у статтях 297, 288 та 289 Цивільного кодексу. Окремі аспекти забезпечення права на свободу і права на особисту недоторканність містяться в Кримінальному кодексі України, Законах України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні», «Про попередження насильства в сім'ї», «Основи законодавства України про охорону здоров'я» тощо.

У статті 28 Конституції закріплюється право на повагу до гідності кожної людини, забороняються такі протиправні дії, які безпосередньо порушують права на людську гідність, а саме: катування; жорстоке, нелюдське або таке, що принижує гідність поводження; застосування жорстоких, нелюдських, таких, що принижують людську гідність покарань; використання людини (без її волі) для наукових, медичних чи інших дослідів.

Необхідно наголосити, що, незважаючи на існуючі нормативно-правові гарантії держави в напрямі забезпечення прав і свобод людини в Україні, українська дійсність все ще характеризується недостатньо високим рівнем правової і політичної культури, а нерідко й правовим нігілізмом, слабкістю демократичних традицій і навичок [4, с.16]. Це зумовлює поширення в суспільстві дискримінації, як прямої, що позначає наявність відмінностей, виключення, обмеження або переваги, що заперечує або зменшує рівне здійснення прав людей у суспільстві, так і непрямої – ситуації, коли формально нейтральні правила, критерії або практика, що ставлять де-факто особу певної меншини в невідгідне становище порівняно з іншими; а також утисків у вигляді небажаної для особи поведінки, метою або наслідком якої є приниження людської гідності за певними ознаками або створення напруженої, ворожої, образливої чи зневажливої атмосфери (Закон «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», ст. 1).

Зважаючи на необхідність посилення діяльності держави й окремих її інституцій у напрямі захисту прав і свобод людини, однією з провідних стає правоохоронна функція держави – діяльність уповноважених державних органів з установа й охорони правопорядку, забезпечення точного і повного виконання нормативних розпоряджень усіма громадянами, організаціями та державними органами. З метою реалізації цієї функції використовуються різні методи, зокрема, правотворчості та правозастосування (діяльність компетентних органів щодо застосування заходів юридичної відповідальності). Так, Д. Швець визначає правоохоронну функцію держави як комплексний напрям її діяльності, що об'єднує низку заходів (у тому числі примусових), заснованих на принципах справедливості й ефективності, що спрямовані на безконфліктну реалізацію прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина, забезпечення соціальної злагоди, недопущення індивідуальних, колективних і масових порушень законності й правопорядку [5, с. 13-14].

У Керівництві з демократичних основ поліцейської діяльності, укладених Старшим поліцейським радником Генерального секретаря Організації з безпеки й співробітництва в Європі, зазначається, що поліція є найбільш значущою структурою державної влади, яка відповідає за суспільну безпеку, що має постійно протистояти міжнародним і внутрішнім загрозам, постійно діяти відповідно до національного і міжнародного права, поважаючи права людини [6, с. 7]. Виходячи з цього, зазначимо, що серед державних органів, яким доручено безпосередню реалізацію правоохоронної функції держави, суттєву роль відіграють органи внутрішніх справ. Саме на ці органи покладаються завдання щодо захисту прав і свобод громадян від протиправних посягань, забезпечення громадської безпеки [7, с. 37].

Головними державними нормативами, що визначають процедури і порядок адміністративної діяльності Національної поліції є Кодекс України про адміністративні правопорушення, закон України «Про безоплатну правову допомогу» та інші нормативно-правові документи. Правовий статус Національної поліції та її окремих підрозділів визначають підзаконні нормативно-правові акти: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877 щодо затвердження Положення «Про Національну поліцію»; Наказ МВС України від 06.11.2015 № 1376 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції», Наказ МВС України від 07.11.2015 № 1395 «Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі» тощо.

Посилаючись на ідеї американського вченого Д.Бейлі, який на підставі проведеного аналізу широкого кола нормативних приписів виокремив вимоги суспільства до роботи поліції [8], наголосимо, що Національна поліція у своїй діяльності має особливо захищати ті права людини, які є необхідними для вільної громадської діяльності в демократичному суспільстві, для самопрояву людини в суспільстві. На цьому шляху суттєвим є впровадження процедур і нормативних актів, які унеможливають здійснення свавільних арештів і затримань, забезпечують захист затриманих осіб від тортур і жорстокого поводження. Окремим напрямом поліцейської діяльності із захисту права на повагу до людської гідності та права на свободу й особисту недоторканність є розробка алгоритму дій під час охорони мирних зібрань з метою забезпечення права громадян на особисту свободу слова, вільне вираження поглядів та переконань, недопущення дискримінаційних або насильницьких дій, здатних до обмеження їхньої гідності чи порушення особистої недоторканності. У сучасному демократичному суспільстві випадки застосування поліціантами сили і фізичного примусу мають бути суворо регламентовані детальними нормативними приписами, санкціоновані й ретельно розглянуті керівництвом поліції спільно з іншими інстанціями, що контролюють діяльність поліції.

Для забезпечення права людини на повагу до її гідності поліцейські зобов'язані дотримуватися норм професійної етики за будь-яких обставин і стосовно будь-якої людини, як у робочий, так і в неробочий час. Зважаючи на це, у поліцейських підрозділах має бути запроваджено спеціальне навчання персоналу з метою спрямування особистісного й професійного потенціалу фахівців на забезпечення прав людини, засвоєння ними основ етичного спілкування з громадянами, вивчення їхніх потреб, підтримання безпеки в середовищі їх існування. Поліцейські мають навчатися коректності, тактовності, об'єктивності, мають уникати застосування насильства чи інших негативних дій щодо громадян, навіть незважаючи на провокації. З метою зменшення кількості випадків застосування поліцейських заходів примусу, поліцейський повинен проявляти розсудливість, відкритість, почуття справедливості, володіти комунікативними навичками (переконання, ведення переговорів тощо), а в необхідних випадках мати керівні й організаційні якості [9].

Зокрема, під час виконання службових обов'язків поліцейський має поважати і не порушувати права і свободи людини, до яких належать і права на повагу до гідності; на свободу й особисту недоторканність,

виявляти повагу до гідності кожної людини, справедливо та неупереджено ставитися до кожного, незважаючи на расову чи національну приналежність, мову, стать, вік, віросповідання, політичні чи інші переконання, майновий стан, соціальне походження чи статус, освіту, місце проживання або іншу ознаку. Співробітники Національної поліції мають поводитися стримано, доброзичливо, відкрито, уважно і ввічливо, дотримуватися норм ділового мовлення, не допускати використання ненормативної лексики, викликаючи в населення повагу і готовність співпрацювати.

Висновки. Отже, на основі аналізу міжнародного та вітчизняного законодавства у галузі прав і свобод людини, а також наукових джерел щодо проблеми забезпечення права на повагу до людської гідності й права на свободу та особисту недоторканність кожної людини в адміністративній діяльності Національної поліції України, було зроблено такі висновки:

- провідна функція поліції на сучасному етапі розвитку адміністративно-правової системи України полягає у сприянні забезпеченню рівноправного та справедливого соціального середовища, в якому права і відповідальність індивідумів, соціальних груп, громад є гармонійно збалансованими. Діяльність поліції є найбільш помітним для пересічних громадян проявом державної влади, відповідальною за суспільну безпеку на основі глибокої поваги до прав людини. Відповідно, поліція повинна захищати права людини, особливо ті, які є необхідними для вільного прояву громадської активності в демократичному суспільстві;

- право на повагу до людської гідності є основним орієнтиром діяльності Національної поліції, оскільки воно зачіпає найбільш глибокі сфери людської особистості, а рівень його забезпечення в суспільстві, визначає життєвий сенс людини, значення її існування для себе й інших людей. Право на повагу до людської гідності в роботі Національної поліції часто поєднується з правом на свободу й особисту недоторканність, оскільки ці права мають спільну природу та споріднені механізми реалізації, що полягають у дотриманні поліцейськими меж особистої безпеки людини як у моральному, так і у фізичному сенсі;

- шляхами забезпечення права на повагу до людської гідності й права на свободу й особисту недоторканність в адміністративній діяльності Національної поліції України є: впровадження у діяльність Національної поліції процедур і нормативних актів, які унеможливають здійснення свавільних арештів і затримань громадян, забезпечують захист затриманих осіб від тортур і жорстокого поводження; здійснення заходів під час охорони мирних зібрань з метою забезпечення права громадян на свободу слова, вираження поглядів і переконань.

У поліцейських підрозділах має бути запроваджено спеціальне навчання персоналу задля забезпечення взаємодії з громадянами на високих етичних засадах, яких поліцейський має дотримуватися за будь-яких обставин і стосовно будь-якої людини, як у робочий, так і в неробочий час. Поліцейський повинен бути коректним і не допускати застосування насильства чи інших негативних дій щодо членів суспільства, поводитися стримано, доброзичливо, відкрито, уважно і ввічливо, викликаючи в населення повагу до поліції і готовність співпрацювати.

Випадки застосування поліцією сили і фізичного примусу мають бути суворо регламентовані й законодавчо унормовані.

Теоретико-методична розробка навчальних курсів й практичних рекомендацій з упровадження високих етичних принципів у адміністративну діяльність Національної поліції України щодо забезпечення прав громадян на повагу до людської гідності, свободу та особисту недоторканність – становить перспективний напрям подальших наукових розвідок порушеної проблеми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

- 1.Римаренко Ю.І. (Ред.). *Приватне життя і поліція: Концептуальні підходи*. Київ: КНТ, 2006.
- 2.Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання. № 995_085. (1998). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085
- 3.Європейська Конвенція про захист прав людини. № 995_004. (2013). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
- 4.Коноваленко-Монзолевська Н. В. Свободи людини і можливості їхнього забезпечення державою: еволюція соціально-філософського дослідження. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди*. 2013. Вип. 41(2). С.16-27.
- 5.Швець Д. В. Захист прав і свобод людини та громадянина – пріоритет діяльності національної поліції України. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми*. Харків, 2017. С.13-15.
- 6.*Руководство по демократическим основам полицейской деятельности*. (2008). URL: <https://www.osce.org/ru/secretariat/23805?download=true>
- 7.Криштанович М. Діяльність ОВС щодо захисту прав і свобод людини як важлива умова забезпечення національної безпеки України. *Науковий вісник*. 2013. Вип. 12. С.34–38.
- 8.Bayley, David H. *The Contemporary Practices of Policing: A Comparative View. A Role for Democratic Policing*. Washington: National Institute of Justice, 1999.
- 9.*Громадська спілка «Мережа правового розвитку»* (2020). Якими є вимоги до етичної поведінки поліцейських. URL: <https://ldn.org.ua/consultations/yakymy-je-vymohy-do-etychnoji-povedinky-politsejskyh/>

REFERENCES:

- 1.Rimarenko, Yu.I. (Ed.). (2006). *Privacy and the police: Conceptual approaches*. Kyiv: KNT [in Ukrainian].

2. Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment. (1998). International document No. 995_085. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085 [in Ukrainian].
3. European Convention for the Protection of Human Rights. (2013). International document No. 995_004. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 [in Ukrainian].
4. Konovalenko-Montzolevska, N. V. (2013). Human freedoms and their ability to secure the state: the evolution of socio-philosophical research. *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni H. S. Skovorody*, 41(2), 16-27 [in Ukrainian].
5. Shvets, D. W. (2017). Protection of human and citizen's rights and freedoms is a priority of the national police of Ukraine. *Pravookhoronna funktsiya derzhavy: teoretyko-metodolohichni ta istoryko-pravovi problemy*, 13-15 [in Ukrainian].
6. *A Guide to Democratic Policing*. (2008). Retrieved from: <https://www.osce.org/en/secretariat/23805?Download=true> [in Russian].
7. Krishtanovich, M. (2013). The activities of the MIA on the protection of human rights and freedoms as an important condition for ensuring national security of Ukraine. *Naukovyy visnyk*, 12, 34-38 [in Ukrainian].
8. Bayley, David H. (1999). The Contemporary Practices of Policing: A Comparative View. *A Role for Democratic Policing*. Washington: National Institute of Justice [in English].
9. *Public Association "Legal Development Network"*. (2020). What are the requirements for the ethical behavior of police officers. Retrieved from: <https://ldn.org.ua/consultations/yakymy-je-vymohy-do-etychnoji-povedinky-politsejskyh/> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.10.2019

УДК 347.73

Фесенко О.М.,

докторант Науково-дослідного інституту публічного права,
кандидат юридичних наук

РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ ТА ЇХ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ

У статті робиться аналіз теоретичних основ розвитку інституту інвестицій в Україні на основі їх розвитку в історичній ретроспективі. Акцентовано на необхідності формулювання єдиних принципів правового захисту інвестицій. Визначено, що в Україні значний імпульс для розвитку теорії інвестицій був даний становленням системи приватного підприємництва та конкуренції й характеризувався активною роллю держави у створенні сприятливого інвестиційного клімату та здійсненні вкладень державних інвестицій в суспільну інфраструктуру, стимулюванням приватних інвесторів шляхом надання державної фінансової підтримки на конкурсній основі.

Констатовано, що трансформаційні зміни, які відбулися у процесі адміністративної реформи органів виконавчої влади, що здійснюють правове регулювання інвестицій та забезпечують управління процесом адміністративно-правового захисту інвестицій потребують формулювання єдиних принципів захисту інвестицій, і, відповідно, таких визначальних понять, як «захист інвестицій», «адміністративно-правовий захист прав інвесторів» та інші.

Ключові слова: інвестиції, іноземні інвестиції, реальні інвестиції, інвестиційна діяльність, захист інвестицій, адміністративно-правовий захист.

Fesenko O. DEVELOPMENT OF THE INSTITUTE OF INVESTMENTS IN UKRAINE AND THEIR LEGAL PROTECTION

The article analyzes the theoretical foundations of the development of the investment institution in Ukraine on the basis of their development in historical retrospect. Emphasis is placed on the need to formulate uniform principles of legal protection of investments. It is determined that in Ukraine a significant impetus for the development of investment theory was given by the formation of private enterprise and competition and was characterized by the active role of the state in creating a favorable investment climate and public investment in public infrastructure, stimulating private investors by providing state financial support on a competitive basis.

It is stated that the transformational changes that have taken place in the process of administrative reform of executive bodies that regulate investments and ensure the management of the process of administrative and legal protection of investments require the formulation of uniform principles of investment protection and, accordingly, such defining concepts as "investment protection", "administrative and legal protection of investors' rights" and others.

Key words: investment, foreign investment, real investment, investment activity, investment protection, administrative and legal protection.

Постановка проблеми. Незважаючи на те, що практика (в тому числі і юридична) дуже щільно займається питаннями інвестування, в доктрині не сформульовано загальноновизнаних підходів до розуміння базових категорій інвестиційного права (більшою мірою цими питаннями займаються фахівці з міжнародного інвестиційного права, однак відповідних досліджень по українському праву майже немає). Це стосується навіть вихідного поняття - інвестицій.